

**Integraal werken aan
Gezond & Actief Leven (GALA),
met aandacht voor**

**MIDDELENPREVENTIE &
- VROEGSIGNALERING**

**Input voor plan van aanpak
*SPUK-regeling***

Middelenpreventie binnen de GALA-doelen

1. **Terugdringen gezondheidsachterstanden:** elke kind verdient een kansrijke start. Daarbij hoort ook een [alcoholvrije start](#) en een [rookvrije start](#), zodat een kind in de aanloop naar en tijdens de zwangerschap en ook tijdens de borstvoeding niet wordt blootgesteld aan tabak of alcohol - en een leven lang op achterstand komt te staan.
2. **Gezonde leefomgeving:** een gezonde leefomgeving zorgt ervoor dat prikkels die stimuleren tot middelengebruik worden beperkt. Bijvoorbeeld door ouders te adviseren om niet te drinken in het zicht van jonge kinderen, want [zien drinken doet drinken](#). Ook [Opgroeien in een Kansrijke Omgeving \(OKO\)](#) zorgt voor een omgeving die gezond gedrag stimuleert, waarin kinderen gezonde alternatieven ontdekken (in bijvoorbeeld sport of cultuur) om elkaar te ontmoeten en uit te dagen. Een omgeving waarin ouders toezicht houden en grenzen stellen, zoals [NIX18](#). Daarbij ondersteund door horeca die niet schenken aan 18- en daarbij horende [gemeentelijke handhaving](#).
3. **Versterken van de sociale basis:** het versterken van de sociale basis en het tegengaan van eenzaamheid draagt bij aan het verminderen en voorkomen van problematisch middelengebruik.
4. **Gezonde leefstijl:** niet of weinig drinken, niet roken hoort bij een gezonde leefstijl die chronische ziekten zoals kanker en hart- en vaatziekten helpt voorkomen. Het programma [OKO](#) zorgt voor universele preventie van middelengebruik bij jongeren. Het [basispakket van Verslavingskunde Nederland](#) voor selectieve en geïndiceerde preventie. De instrumenten van het [Samenwerkingsverband Vroegsignalering Alcoholproblematiek](#) zorgen dat alcoholproblematiek tijdig kan worden herkend en aangepakt.
5. **Versterken mentale weerbaarheid en gezondheid:** middelengebruik kan nadelige gevolgen hebben voor de mentale gezondheid en vice versa. De aanpak van middelenproblematiek en mentale gezondheid, gaat daarom idealiter hand in hand, bijvoorbeeld als het gaat om [scholieren](#) en [studenten](#), maar ook om [werkgevers](#).
6. **Vitaal ouder worden:** Minder of geen alcohol, niet roken draagt bij aan lichamelijke vitaliteit van ouderen. In de laatste jaren van het werkzame leven en de eerste pensioenjaren komt veel overmatig gebruik voor. Dat vergroot het risico op vallen en obesitas. Zeker als partners komen te overlijden is alcoholpreventie en [vroegsignalering](#) van belang om te voorkomen dat eenzaamheid en mentale problematiek leidt tot verslaving.

Samenhang met sport en cultuur

- **Vrijtijdsbesteding (sport en cultuur)** onder begeleiding van een professional is een beschermende factor als het gaat om middelengebruik. Onderdeel van een integrale inzet op gezondheid (en middelenpreventie) is het versterken en vergroten van het sport- en cultuuraanbod.
- Een (verantwoord) alcoholbeleid draagt bij aan de doelstelling uit Sportakkoord II: **een sociaal veilige sport moet vanzelfsprekend zijn**. Zwaar en overmatig alcoholgebruik (en andere middelen) kan de sociale veiligheid bij sport- en cultuurverenigingen schade toe brengen. Het alcoholgebruik onder teamsporters is daarbij hoger dan onder niet-sporters.
- GALA biedt de kans om in te zetten op rook- en [alcoholbeleid binnen sportkantines](#). [JOGG-Teamfit](#) en [NOC*NSF](#) kunnen gemeenten en sportverenigingen hierbij ondersteunen. Een goed alcoholbeleid biedt ook kansen om de afhankelijkheid van de alcoholverkoop in sportkantines te doorbreken. Zie ook: [Alcohol en sport - Expertisecentrum Alcohol \(trimbos.nl\)](#).

Een GALA-impuls aan middelenpreventie

(vraag 3 B, plan van aanpak VNG/VSG)

Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)

- Om het alcoholgebruik onder jongeren te verminderen zet de gemeente het programma [Opgroeien in een Kansrijke Omgeving](#) in. De looptijd van dit programma is ten minste 4 jaar vanaf 2024. Hiervoor wordt samengewerkt met het onderwijs, vrijetijdsorganisaties, de GGD, het jongerenwerk en andere organisaties rondom jeugd.
- *Voor de voorwaarden om deel te nemen zie: [Aan de slag met Opgroeien in een Kansrijke Omgeving - Trimbos-instituut](#).*

Vroegsignalering alcoholproblematiek

- Om het alcoholgebruik van de belangrijkste risicogroepen te verminderen zetten we in op interventies die vallen onder [vroegsignalering alcoholproblematiek](#), waarbij extra aandacht gaat naar: *(vrouwen met een kindwens en zwangeren/studenten/werkenden/ouderen)*. We zetten in op structurele interventies en zullen deze interventie(s) in ieder geval inzetten in 2024 – 2026. Hiervoor wordt samengewerkt met huisartsen, de ggz, consultatiebureaus en verloskundigen, het lokale ziekenhuis, zorg- en welzijnsorganisaties in de gemeente en de instelling voor verslavingszorg.
- *Meer informatie is te vinden op: [herkenalcoholproblematiek.nl](#)*

Andere suggesties

Middelenpreventie:

- De aandachtsfunctionaris van de instelling voor verslavingszorg kan met u meedenken hoe u in het kader van SPUK-thema's zoals eenzaamheid, valpreventie of het lokaal sportakkoord ook aandacht kunt besteden aan middelenpreventie en –vroegsignalering.
- Verbind lokale initiatieven aan landelijke initiatieven, [zoals de aanpak middelengebruik en mentale gezondheid bij studenten](#); [NIX18](#); [Helder op school](#); [Helderopvoeden](#);

Rookvrije generatie:

- Gemeenten kunnen de vrije ruimte (15%) van SPUK inzetten voor:
 - Opnemen van de ambitie van een 'Rookvrije Generatie' in het LPA en publieke gezondheidsbeleidsteksten.
 - Rookvrije omgeving stimuleren (in gesprek met sportverenigingen, speeltuinen, pretparken, kinderboerderijen, scouting etc.)
 - Op wijkniveau stoppen met roken stimuleren faciliteren (coördineren)
- *Verbind lokale initiatieven aan landelijke initiatieven, zoals [Rookvrije Start](#), [PUUR](#), [Stoptober](#), [Rookvrije Zorg](#) en de [Taskforce RookStopZorg](#).*

Bruikbare bronnen

ALCOHOL

- Cijfers alcoholgebruik: [Feiten en cijfers over gebruik van alcohol - Trimbos-instituut](#)
- Integraal lokaal alcoholbeleid: [Lokaal alcoholbeleid - Expertisecentrum Alcohol \(trimbos.nl\)](#)
- Basispakket Verslavingskunde Nederland: [Preventie en vroegsignalering - Verslavingskunde Nederland](#)
- Opgroeien in een kansrijke omgeving: [Opgroeien in een Kansrijke Omgeving - Trimbos-instituut](#)
- Vroegsignalering alcoholproblematiek: [SVA | Samenwerkingsverband Vroegsignalering Alcoholproblematiek - SVA \(herkenalcoholproblematiek.nl\)](#)
- Alcohol en gezondheid: [Alcohol | Loketgezondleven.nl](#)
- Handreiking toezicht Alcoholwet: [Handreiking toezicht op de Alcoholwet | \(handreikingalcoholwet.nl\)](#)

DRUGS

- Cijfers en feiten drugsgebruik: [Drugs: monitoring, preventie en harm reduction - Trimbos-instituut](#)
- Effectief drugsbeleid jongeren en jongvolwassenen: [pdf \(overheid.nl\)](#)
- Basispakket Verslavingskunde Nederland: [Preventie en vroegsignalering - Verslavingskunde Nederland](#)
- Opgroeien in een kansrijke omgeving: [Opgroeien in een Kansrijke Omgeving - Trimbos-instituut](#)
- Handvatten lokaal drugsbeleid: [Drugs | Loketgezondleven.nl](#)

TABAK

- Feiten en cijfers over roken: <https://www.trimbos.nl/kennis/roken-tabak/>
- Wijkaanpak Rookvrij leven: [Programma - Een rookvrij leven voor iedereen \(pharos.nl\)](#)
- Opgroeien in een kansrijke omgeving: [Opgroeien in een Kansrijke Omgeving - Trimbos-instituut](#)
- Aanbod stoppen met roken: <https://www.trimbos.nl/kennis/hulp-bieden-bij-stoppen-met-roken/>
- Handvatten lokaal tabaksbeleid: [Roken | Loketgezondleven.nl](#)